

EL PINTOR DE NÚVOLS

Jordi Puntí

Siggi Jepsen és un noi de 20 anys tancat en un correccional al nord d'Alemanya. Un dia, el professor d'alemany els mana que escriguin una redacció. El tema: «Les alegries del deure». Bloquejat per tot el que en podria dir, Siggi deixa el full en blanc, i aleshores arriba el càstig: el tanquen en una cel·la d'aïllament fins que hagi escrit la redacció.

Vet aquí el punt de partida de *Lliçó d'alemany*, la novel·la de Siegfried Lenz que acaba de publicar Club Editor, en traducció de Joan Ferrarons. El motor del relat ja està en marxa, ara només falta la gasolina. Per parlar de «les alegries del deure», Siggi tria la figura del seu pare, l'agent de policia de Rugbüll, i un cop comença a narrar, res no l'atura. Som a l'any 1943, en plena guerra, i ens trobem en un poblet de la Frísia Septentrional, tocant a Dinamarca. És un paisatge pla, ventós, «despentinat», de crepuscles lents i colors que encara no s'han inventat. La costa es desfà en aiguamolls i platges llargues, en dunes i, més enllà, pastures, un molí, quatre cases.

En aquest poble fa anys que hi viu un pintor, Max Ludwig Nansen, que fixa aquest paisatge en els seus quadres. Són sovint colors saturats, cromatismes atrevits i figures que desafien el realisme i *expressen* també allò que no es veu en el paisatge, un estat d'ànim, potser una clarividència que afecta de tant en tant a la gent de la regió. Així ho escriu en una ocasió el narrador Siggi: «Rere el dic, el sol es ponía de la manera que el pintor li havia ensenyat a fer-ho damunt del paper ferm, d'aquell que no absorbeix: s'enfonsava, s'escorria en franges de llum vermella, groga i sulfurosa dins del mar del Nord, mentre florien les crestes de les onades fosques i s'escampaven els tons ocres i zíncics per la resta del cel, i no es distingien els contorns, sinó que tot passava de manera difusa».

En Siggi, que més d'un cop li ha fet de model, sent una fascinació pel pintor que contrasta amb la vida estricta i frugal que li donen els seus pares. Un dia, l'agent de policia rep una carta de Berlín en què li manen que vigili l'artista: el règim nazi el considera art degenerat i li prohibeix que pinti. Malgrat que visquin en aquell racó de món, malgrat

que els lligui un passat en comú, gairebé una amistat, l'agent de policia sent l'obligació del deure i ha de fer complir les lleis. No té cap altra sortida. El conflicte està servit.

Lliçó d'alemany és una novel·la extraordinària. Siegfried Lenz situa al centre del relat l'estigma moral que és a l'essència del nazisme, aquest acompliment del deure sense fer-se preguntes –amb alegria i tot– que va facilitar l'ascens de l'horror i l'excepció feta normalitat, però també reverbera sobre la desfeta posterior de la societat alemanya: la barreja de desconfiança, culpa i necessitat de passar pàgina sense sortir-ne gaire escaldats (perquè només obeïen

ordres). Com totes les grans novel·les, *La lliçó d'alemany* va més enllà del propòsit inicial. L'instint fabulador de Sippi Jensen es desplega en un sens fi d'estratègies narratives que són enlluernadores, ja sigui a través de l'humor, el costumisme provincial, els llaços sanguinis, el conflicte entre ciutat i camp...

No m'atrauen gaire les novel·les que parlen de pintura. Les descripcions dels quadres, l'estil, sovint demanen una dosi d'imaginació excessiva. Voldríem veure el quadre, si poguéssim, i com diu en algun moment el pintor Nansen: «Cap color no és neutral».

Narrar la pintura sempre és una aposta arriscada, però en aquest cas Siegfried Lenz se'n surt molt bé. Hi ajuda la informació segons la qual la pintura d'Emil Nolde era la inspiració real per a l'obra de Nansen, però en tot cas la importància del paisatge al llarg de la novel·la, així com les descripcions gairebé matèriques (com la que hem llegit més amunt), fan el seu efecte. Cap frase tampoc no és neutral, i el contrapunt pervers es troba en la sèrie de «pintures invisibles», teles sense pintar que el policia també confisca per la idea que contenen.

Cap al final de la novel·la, un jove artista d'Hamburg critica la morbidesa dels vells alemanys, la generació anterior que els ha deixat aquell país, i el pintor Nansen també rep. Mentre fa una caricatura del seu art, el pintor s'hi refereix com «el gran pintor de núvols», «el decorador còsmic». Per néixer, l'art nou empeny des de sota. ■

Emil Nolde, *Paisatge de capvespre, Frísia del Nord, s.d.*